ANDMEKAITSE INSPEKTSIOON

VAIDEOTSUS

ja

ETTEKIRJUTUS-HOIATUS

avaliku teabe asjas nr 2.1.-3/24/143-292

Vaideotsuse ja ettekirjutuse tegija	Andmekaitse Inspektsiooni jurist Sirje Biin
Vaideotsuse ja ettekirjutuse tegemise aeg ja koht	17.04.2024, Tallinn
Vaide esitamise aeg	31.01.2024
Teabevaldaja	Haridus- ja Teadusministeerium e-posti aadress: hm@hm.ee
Teabevaldaja vastutav isik	kantsler
Vaide esitaja (teabenõudja)	Eraisik esindaja: Advokaadibüroo Sorainen vandeadvokaat Allar Jõks e-posti aadress: allar.joks@sorainen.com

RESOLUTSIOON:

avaliku teabe seaduse (AvTS) § 45 lg 1 punkti 1, § 51 lg 1 punkti 1, haldusmenetluse seaduse (HMS) § 85 punkti 2 ja Vabariigi Valitsuse seaduse § 75^1 lõike 4 alusel

1) rahuldan vaide täielikult;
2) teen teabevaldajale täitmiseks kohustusliku ettekirjutuse:
Vaadata uuesti läbi XX 14.11.2023 teabenõue, hinnata teabele kehtestatud juurdepääsupiirangute õiguspärasust ning väljastada küsitud teave juurdepääsupiiranguteta osas või keelduda teabe väljastamisest, näidates konkreetne juurdepääsupiirangu alus ja keeldumist põhjendada.
3) määran ettekirjutuse täitmise tähtajaks 03.05.2024.

AvTS § 52 kohaselt peab teabevaldaja ettekirjutuse saamisest alates viie tööpäeva jooksul võtma kasutusele abinõud ettekirjutuse täitmiseks ja teatama sellest Andmekaitse Inspektsioonile.

VAIDLUSTAMISVIIDE:

Kuivõrd vaie rahuldati täielikult, saab **vaide esitaja** 30 päeva jooksul pöörduda halduskohtusse üksnes juhul, kui Andmekaitse Inspektsioon rikkus menetlemisel vaide esitaja õigusi muul viisil.

Teabevaldaja saab ettekirjutuse (ülaltoodud punkt 2) vaidlustada 30 päeva jooksul, esitades haldusmenetluse seaduse kohase vaide Andmekaitse Inspektsiooni peadirektorile.

Ettekirjutuse vaidlustamine ei peata selle täitmise kohustust ega täitmiseks vajalike abinõude rakendamist.

HOIATUS:

Kui teabevaldaja jätab Andmekaitse Inspektsiooni ettekirjutuse täitmata, võib Andmekaitse Inspektsioon pöörduda teabevaldaja kõrgemalseisva asutuse, isiku või kogu poole teenistusliku järelevalve korraldamiseks või ametniku suhtes distsiplinaarmenetluse algatamiseks (AvTS § 10 lõiked 1 ja 4, § 53 lõige 1).

FAKTILISED ASJAOLUD:

1. 14.11.2023 esitas Advokaadibüroo Sorainen vandeadvokaat Allar Jõks XX esindajana HTM-le teabenõude milles paluti edastada:
   1) kõik asjassepuutuvad sisejuurdluse materjalid, milles on väidetavalt tuvastatud mitmeid rikkumisi XX poolt;
   2) kogu kirjavahetus nii Lõuna ringkonnaprokuratuuri kui ka riigiprokuratuuriga, sh nii HTM-i pöördumised, kui ka vastused neile, osas, mis puudutavad XX;
   3) õiguslik hinnang, mis koostati seoses XX rahaliste nõuetega HTM-i vastu.
2. Advokaadibüroo Sorainen kordas oma soovi HTM-le üle 18.12 ja 21.12.2023.
3. 22.01.2024 keeldus HTM teabenõude täitmisest.
4. 31.01.2024 esitas Advokaadibüroo Sorainen Andmekaitse Inspektsioonile vaide.
5. 09.02.2024 tegi Andmekaitse Inspektsioon HTM-le järelepärimise ja kuna sellele tähtajaks vastust ei saanud, tegi 20.03.2024 korduva järelepärimise.
6. 22.03.2024 vastas HTM (esindaja Ellex Raidla Advokaadibüroo vandeadvokaat Marko Kairjak) järelepärimisele.

VAIDE ESITAJA NÕUE JA PÕHJENDUSED:

Vaide esitaja on esitanud soovitud teabe saamiseks HTM-ile kaks teabenõuet. Mõlemad korrad ja ka AKI sekkumine peale esimest teabenõuet ei ole andnud soovitud tulemust.

Vaide esitaja taotleb AKI-lt ettekirjutuse tegemist soovitud teabe väljastamiseks. Lisaks soovime AKI hinnangut teabenõude hilinemise osas.

Vaide esitaja palub AKI-l uuesti üle vaadata Soraineni 15.02.2023 esitatud vaide põhjendused, kuna need on ka käesoleva taotluse lahendamisel endiselt asjakohased. HTM-i põhjendused teabenõude täitmisest keeldumise osas kattuvad suures osas 16.01.2023 esitatud põhjendustega, millele on taotluse esitaja vastu vaielnud 15.02.2023 vaides. Käesolevas pöördumises esitatakse

uuesti vaid kõige olulisemad argumendid. Samuti nõustub Sorainen täielikult AKI vaideotsuses esitatud põhjendustega.

HTM-i väited seoses kriminaalmenetluse läbiviimisega

HTM-i peamine põhjendus teabe väljastamisest keeldumiseks on asjaolu, et väidetavalt on XX suhtes endiselt käimas kriminaalmenetlus. HTM-i seisukoht on ekslik. XX suhtes ei ole kunagi kriminaalmenetlust alustatud, näiteks kinnitavad seda eelnevalt viidatud Eesti Ekspressi artiklis avaldatud andmed: *„Ministeerium saatis sisejuurdluse materjalid Lõuna ringkonnaprokuratuuri. Seal kriminaalasja ei alustatud. Ministeerium saatis paberid riigiprokuratuuri. Ka seal ei algatatud uurimist.“*

HTM ei saa juba üle aasta aja kestnud avalikule teabele juurdepääsu võimaldamise vaidluses jätkuvalt tugineda hüpoteetilisele kriminaalmenetlusele, mille alustamise või läbiviimise osas ei ole HTM esitanud ühtegi tõendit. Ekslik on HTM-i seisukoht, et sisejuurdluse käigus kogutud materjalid on käsitletavad ka võimalikus kriminaalmenetluses kogutud teabena, mille avaldamiseks puudub HTM-l prokuratuuri luba KrMS § 214 alusel. Puhtalt asjaolu, et HTM on XX suhtes läbi viidud teenistusliku järelevalve materjalid uurimisasutusele edastanud, ei tähenda, et XX ei ole õigust antud materjalidega tutvuda. Üks ja sama teave ei saa samaaegselt olla nii teenistusliku järelevalve raames kogutud teave kui kriminaalmenetluses kogutud teave. Sisejuurdlus viidi läbi enne materjalide edastamist prokuratuuri. HTM oleks pidanud tõendama, et ta küsis prokuratuuri käest teabe avalikustamiseks luba ja nemad keeldusid.

AKI nõustus vaideotsuses taotluse esitaja seisukohaga, selgitades, et: *“haldusmenetluse lõppu ei saa siduda kriminaalmenetlusega. Tegemist on kahe eraldiseisva menetlusega, millel on mõlemal ka erinevad juurdepääsupiirangu kehtestamise alused. Selgitame, et ka juhul kui HTM on osa enda teenistusliku järelevalve dokumente edastanud prokuratuurile kriminaalmenetluse toimikusse, siis ei saa HTM ise automaatselt kasutada neile dokumentidele kriminaalmenetlusest tulenevaid juurdepääsupiirangu aluseid. Eraldi juhime tähelepanu, et kriminaalmenetlust puudutavat juurdepääsupiirangut saab kasutada vaid siis, kui kriminaalmenetlus on algatatud, mis osas meil hetkel info puudub. Kui kriminaalmenetlust algatatud ei ole, siis ei ole kohaldatavad ka piirangud AvTS § 35 lg 1 p 1 ega ka KrMS § 214 lg 1 alusel.”*

„Ühtlasi ei nõustu me lähtuvalt eelnevast teabevaldaja seisukohaga, et õiguslik analüüs on käsitatav kriminaalmenetluses kogutud teabena.”

Samuti on asjakohatu HTM-i soovitus taotleda prokuratuurilt teavet XX õigusi riivavate menetlustoimingute osas (KrMS § 214 lg 1). Isikul ei ole võimalik taotleda prokuratuurilt teavet kriminaalmenetluse osas, mida ei ole kunagi alustatud.

HTM-i väited seoses juurdepääsupiirangute kasuks rääkivate huvidega

HTM keeldus teabenõude täitmisest mh põhjusel, et käesoleval ajal on juurdepääsupiirangute kasuks rääkivad huvid (haldus- ja võimalike kriminaalmenetluste eesmärkide tagamine) oluliselt kaalukamad kui teabenõudja õigused ja huvid. Käesoleval hetkel ei täida aga juurdepääsupiirangud ühtegi õiguspärast eesmärki ning seega ei saa need olla kaalukamad kui XX õigused ja huvid. Ühelt poolt soovib HTM tagada „võimalikke kriminaalmenetluse eesmärke“ olukorras, kus XX suhtes ei ole kriminaalmenetlust algatatud ning teiselt poolt soovib XX tutvuda tema õigusi ja kohustusi puudutava teabega.

Samuti ei ole HTM esitanud asjaolusid, mis takistaksid haldusmenetluse eesmärkide saavutamist juhul kui XX avaldatakse teda ennast puudutav teave. Kohtupraktikas on sedastatud, et järelevalvemenetluse kohta käivad andmed on AvTS § 35 lg 1 p 2 järgi kuni haldusmenetluse lõppemiseni piiratud juurdepääsuga teave vaid menetlusväliste isikute jaoks (TlnRngKm 3-17- 1206, p 15).

Lisaks tuleb arvesse võtta, et käesoleval hetkel on sisejuurdluse lõpetamisest möödunud üle aasta. Seega, isegi kui kaalukad huvid juurdepääsupiirangute kehtestamiseks oleksid esinenud vahetult peale sisejuurdluse lõpetamist, siis ei esine neid enam aastal 2024. Kriminaalmenetlust alustatud ei ole ning vastavalt sisejuurdluse käigus kogutud materjalidele ei ole XX suhtes pretentsioone esitatud.

Viimaseks rõhutab taotluse esitaja, et juurdepääsupiirangute seadmise kasuks ei räägi ka kolmandate isikute isikuandmete kaitse (AvTS § 35 lg 1 p-d 11 ja 12). HTM ei ole selgitanud kelle eriliigilisi isikuandmeid ja oluliselt eraelu kahjutatavat teavet dokumendid sisaldavad. HTM-il on võimalik edastada XX vaid teda puudutav teave, mis ei sisalda kolmandate isikute andmeid. Samuti tuleb HTM-il kolmandate isikute kaitseks teabe väljastamisest keeldumise asemel eelistada piiratud osa kinni katmist ja ülejäänud osas teabe väljastamist (AvTS § 38 lg 2).

Kokkuvõtvalt on HTM rikkunud XX õigusi teabenõudele vastamisest keeldumisega.

Teabenõude vastuse hilinemine

Vastavalt AvTS § 18 lõikele 1 täidetakse teabenõue viivituseta, kuid mitte hiljem, kui viie tööpäeva jooksul. AvTS § 19 kohaselt võib teabevaldaja teabenõude täitmise tähtaega pikendada kuni 15 tööpäevani, kui teabevaldajal on vaja teabenõuet täpsustada või kui teabe väljaselgitamine on aeganõudev. Tähtaja pikendamisest koos põhjendustega teatab teabevaldaja teabenõudjale viie tööpäeva jooksul. Teabenõude täitmisest keeldumisest koos põhjendustega tuleb AvTS § 23 lõike 3 kohaselt samuti teabenõudjat teavitada viie tööpäeva jooksul.

Sorainenil tuli HTM-i vastust (teabenõude täitmisest keeldumist) oodata 70 tööpäeva. HTM-il ei olnud ühtegi seadusest tulenevat alust viivitada teabenõudele vastamisega üle kahe kuu. HTM ei selgitanud Sorainenile kordagi, millisel põhjusel ei ole teabenõudele võimalik seaduses sätestatud tähtaegu järgides vastata.

Nii HTM-i üldine käitumine teabe avaldamisest keeldumisel alates 2022. aastast kui ka teabenõude vastuse niivõrd pikk hilinemine ei ole õigusriigis aktsepteeritav haldusorgani käitumise ning kodanikesse suhtumise praktika.

TEABEVALDAJA PÕHJENDUSED:

Andmekaitse Inspektsiooni järelepärimisele vastab teabevaldaja, et vaide esitajaga seotud sisejuurdlus lõppes 17.08.2022. HTM-le teadaolevalt jätkub kriminaalmenetlus, mistõttu oleks igasuguse teabe avaldamine kriminaalmenetlust potentsiaalselt kahjustav. HTM eeldab, et vaide esitaja esindaja poolt teabepäringute esitamise peamine eesmärk on sellise teabe saamine, kuigi KrMS § 214 lg 1 sellise teabe nö ette saamise välistab.

Kõigile teabenõudes küsitud dokumentidele: asjassepuutuvatele sisejuurdluse materjalidele, kogu prokuratuuriga peetud kirjavahetusele ja rahalist nõuet puudutavale õiguslikule hinnangule on juurdepääs piiratud AvTS § 35 lg 1 punktide 1, 2, 11, 12 ja 19 ning KrMS § 214 lg 1 alusel. Juurdepääsupiirangute osas selgitab teabevaldaja, et teabele kehtestati piirang 16.01.2023 kantsleri käskkirjaga nr 1.1.-3/22/6.

Küsimusele, kelle eriliigilisi ja eraelulisi andmeid sisaldavad teabenõudes soovitud dokumendid, vastab teabevaldaja, et dokumendid sisaldavad nii vaide esitaja kui ka teiste HTM töötajate või teenistujate andmeid.

Küsimustele, kes tellis, kes koostas ja kes tasus XX rahalist nõuet puudutava õigusliku hinnangu eest, vastas teabevaldaja, et õigusliku hinnangu koostas Advokaadibüroo Ellex Raidla HTM tellimusel ning selle eest tasus samuti HTM.

Teabevaldaja leiab, et kuna teave on täies ulatuses esitatud prokuratuuri ja sellele tuginedes on alustatud kriminaalmenetlust, on see kriminaalasja materjalide osa, sellele kohaldub täies ulatuses ka KrMS § 214 lg 1 ja seega ka AvTS § 35 lg 1 p 19.

ANDMEKAITSE INSPEKTSIOONI PÕHJENDUSED:

1. Praeguse vaide esemeks on 14.11.2024 teabenõude täitmisest keeldumine. Vaide esitaja leiab, et endiselt on asjakohased ka tema 15.02.2023 esitatud samasisulise vaide põhjendused.
2. AvTS § 45 lõike 1 kohaselt teostab Andmekaitse Inspektsioon teabevaldajate üle järelevalvet teabenõuete täitmisel ja teabe avalikustamisel.
3. Teabenõuete täitmisega seotud vaidlusi lahendab Andmekaitse Inspektsioon vaidemenetluses haldusmenetluse seaduse (HMS) sätete alusel.
4. AvTS § 3 lg 1 sätestab, et avalik teave on mis tahes viisil ja mis tahes teabekandjale jäädvustatud ja dokumenteeritud teave, mis on saadud või loodud seaduses või selle alusel antud õigusaktides sätestatud avalikke ülesandeid täites.
5. AvTS § 9 lõige 1 kohustab teabevaldajat võimaldama juurdepääsu tema valduses olevale teabele seaduses sätestatud korras. Sama paragrahvi lõike 2 punkti 1 kohaselt peab teabevaldaja tagama juurdepääsu nendele dokumentidele, millele teabenõudja juurdepääsu taotleb ja millele tal on juurdepääsuõigus.
6. Teabevaldaja saab teabenõude täitmisest keelduda, kui selleks on mõni AvTS §-s 23 nimetatud alus. Sealhulgas peab teadenõude täitmisest keelduma, kui taotletava teabe suhtes kehtivad juurdepääsupiirangud ja teabenõudjal ei ole taotletavale teabele juurdepääsuõigust (AvTS § 23 lg 1 p 1).
7. Asustusesiseseks kasutamiseks saab teavet tunnistada AvTS §-s 35 nimetatud alustel.
8. Tähelepanuta ei saa jätta AvTS § 38 lõiget 2, mille kohaselt tuleb juhul, kui teabele juurdepääsu võimaldamine võib põhjustada juurdepääsupiiranguga teabe avalikuks tulemise, tagada juurdepääs üksnes sellele osale teabest või dokumendist, mille kohta juurdepääsupiirangud ei kehti. Üldjuhul ei saa kogu dokument olla piiranguga teave. Teabevaldaja saab edastamata jätta vaid selle osa teabest, mis oma sisult on piiranguga teave.
9. Vaide esitaja soovis saada XX seotud sisejuurdluse materjale, prokuratuuriga peetud kirjavahetust ja HTM vastu suunatud rahalise nõude õiguslikku hinnangut. 22.01.2024 vastuses teabevaldaja keeldus teabe väljastamisest, selgitades, et nende teadmisel on asjas endiselt käimas kriminaalmenetlus, võrreldes eelmises vaidemenetluses 22.08.2023 antud vastustega ei ole asjaolud muutunud ja teabe väljastamiseks puudub alus samadel alustel ja kaalutlustel. Teabevaldaja selgitas veel, et HMS § 37 lõikes 1 sätestatud dokumentidega tutvumise õigus ei ole absoluutne ning teabevaldajal on õigus ja kohustus piirata ka haldusmenetluses osaleva isiku juurdepääsuõigust haldusmenetluse dokumentidele ja toimikule (vt RKHKo 3-20-1265, p 21). HTM keeldus teabenõude täitmisest mh põhjusel, et käesoleval ajal on juurdepääsupiirangute kasuks rääkivad huvid (haldus- ja võimalike kriminaalmenetluste eesmärkide tagamine) oluliselt kaalukamad kui teabenõudja õigused ja huvid.
10. Andmekaitse Inspektsiooni menetluses oli 2023. aastal sisult sama vaie nr 2.1.-1/23/137-412 (esitatud 16.02.2023, vaideotsus ja ettekirjutus-hoiatus tehtud 17.07.2023). Inspektsiooni ettekirjutuse peale vaatas HTM teabenõude uuesti läbi ning vastas vaide esitajale 22.08.2023 kirjaga nr 8-5/23/1964-3. Teabevaldaja keeldus teabenõude täitmisest

muuhulgas põhjusel, et taotletav teave on käsitatav teenistusliku järelevalve käigus kogutud teabena, milles juurdlus on alles pooleli ja ka võimalikus kriminaalmenetluses kogutud teabena, mille avaldamiseks puudub prokuratuuri luba KrMS § 214 alusel. Teabevaldaja oli seisukohal, et teabenõudjal ei ole taotletavale teabele juurdepääsu õigust ja keeldus teabenõude punktiga 1 taotletud teabe väljastamisest AvTS § 23 lg 1 p 1 ja § 35 lg 1 p-de 1, 2, 11, 12 ja 19 ning KrMS § 214 lg 1 alusel.

11. Käesolevas vaides tehtud järelepärimisele vastab teabevaldaja, et kõigile 14.11.2023 teabenõudes küsitud dokumentidele on kehtestatud juurdepääsupiirang AvTS § 35 lg 1 p-de 1, 2, 11, 12 ja 19 ning KrMS § 214 lg 1 alusel. Teabevaldaja teatab ka, et sisejuurdlus lõppes raporti koostamisega ja edastamisega ministeeriumile 17.08.2022.

12. Seega ei saa enam teabe väljastamisest keelduda põhjusel, et juurdlus on pooleli ja puudub jõustunud otsus. Teabevaldaja kantsleri 16.01.2023 käskkirjaga nr 1.1.-3/22/6 on aga sisejuurdlusega seotud teabele kehtestanud juurdepääsupiirangud AvTS § 35 lg 1 punktide 1, 2, 11, 12 ning 19 ja KrMS § 214 lg 1 alusel. Teabevaldaja hinnangul ei ole need alused praeguseks ära langenud ega muutunud.

13. Inspektsiooni küsimusele, missugune teave ja miks on juurdepääsupiiranguga AvTS § 35 lg 1 p 19 ja KrMS § 214 lg 1 alusel, vastab teabevaldaja, et kuna teave on täies ulatuses esitatud prokuratuurile ja sellele tuginedes on alustatud kriminaalmenetlust, on see kriminaalasja materjalide osa ja sellele kohaldub täies ulatuses ka KrMS § 214 lg 1 ja seega ka AvTS § 35 lg 1 p 19. Teabevaldajale teadaolevalt jätkub prokuratuuris kriminaalmenetlus.

14. Eelnimetatud teabevaldaja seisukohaga nõustuda ei saa. Sisejuurdlust ei ole viidud läbi kriminaalmenetluse raames. See, et sisejuurdluses kogutud teave edastatakse hiljem kriminaalmenetluse alustamiseks, ei muuda seda teavet kriminaalmenetluses kogutud teabeks. Sisejuurdluse on läbi viinud HTM oma avalikke ülesandeid täites, tal on need materjalid olemas ning sisejuurdlus on lõppenud. Seega valdab HTM avalikku teavet, mida saab välja küsida teabenõudega ning millest saab väljastamata jätta üksnes need osad, millele laienevad juurdepääsupiirangud.

15. Riigikohtu halduskolleegium on 18.04.2022 kohtuotsuse nr 3-20-1265 punktis 19 märkinud: *Avaliku teabe seadus on üldseadus, mida tuleb avaliku teabe seaduse mõttes teabevaldajal üldjuhul alati (v.a erinormi olemasolul (AvTS § 2 lg 2 p 4, vt nt Riigikohtu otsus haldusasjas nr 3-3-1-90-14, p 10 ja 3-3-1-39-15, p 13)) kohaldada tema valduses oleva avaliku teabe seaduses sätestatud avaliku teabe tunnustele vastava teabe avalikustamise korra ja juurdepääsupiirangute aluste suhtes. <u>Seda sõltumata asjaolust, millises menetluses ja kelle poolt sama teavet võidakse veel kasutada</u>. Ka käesoleval juhul kohaldub vaidlusalusele teabele (advokaadibüroolt tellitud õiguslikule hinnangule) juurdepääsu osas avaliku teabe seadus.*

16. Nõustuda ei saa ka õigusliku hinnangu (teabenõude p 3) väljastamata jätmisega. Õigusliku hinnangu tellis ja selle eest tasus HTM. Tegemist on avaliku ülesande täitmise käigus tellitud tööga, mille eest on tasutud riigieelarveliste vahenditega.
    AvTS § 36 lg 1 punkt 8 ei luba tunnistada asutusesiseseks kasutamiseks mõeldud teabeks riigiasutuse poolt tellitud uuringute ja analüüside tulemusi, kui andmete avalikustamine ei ohusta riigikaitset või riiklikku julgeolekut. Ei ole teada, et kõnealuses teabenõudes küsitud õiguslik hinnang oleks selline dokument, mille avalikustamine riigikaitset või julgeolekut ohustaks. Järelikult ei saa seda tunnistada asutusesiseseks kasutamiseks mõeldud dokumendiks. Kuna õigusliku hinnangu eest on tasunud HTM riigieelarvelistest vahenditest, ei tohi sellele juurdepääsu piirata ka AvTS § 36 lg 1 punkti 9 tõttu.

17. Mis puudutab prokuratuuriga peetud kirjavahetust, siis siin võib olla teavet, mis on

loodud/saadud juba kriminaalmenetluse käigus (kui tegemist on reaalse, mitte hüpoteetilise kriminaalmenetlusega). Seega peab teabevaldaja üle hindama, missugusele osale on alust juurdepääsu piirata.

18. Kindlasti ei ole asjakohased alused teabenõudes küsitud sisejuurdluse materjalide esitamisest keeldumiseks AvTS § 35 lg 1 punktid 1, 2 ja 19 koos KrMS §-ga 214, sest teave ei ole kogutud kriminaalmenetluse raames ja tegemist oli asutusesisese teenistusliku järelevalvega, mille menetlus teabevaldaja enda sõnul lõppes juba 17.08.2022.

19. Ka õiguslik hinnang ei ole tehtud kriminaalmenetluses ning tegemist on teabega, mida AvTS § 36 lg 1 punktid 8 ja 9 ei luba tunnistada asutusesiseseks kasutamiseks mõeldud teabeks. KrMS reguleerib kriminaalasja kohtueelset menetlust, teabenõude täitmisele kohalduvad aga AvTS-i normid.

20. Inspektsioon küsis järelepärimises teabevaldajalt selgitusi, kelle isikuandmeid sisaldavad teabenõudes küsitud dokumendid, mis võimaldab neile juurdepääsu piirata AvTS § 35 lg 1 punktide 11 ja 12 alusel. Teabevaldaja vastas, et andmed puudutavad nii vaide esitajat kui ka HTM teisi töötajaid. Millised need andmed on ning kuidas võivad need kellegi eraelu puutumatust kahjustada, teabenõude ega järelepärimise vastuses põhjendatud ei ole. Teabenõude täitmisest keeldumisel on aga teabenõudja kohustatud seda ka põhjendama (AvTS § 23 lg 3). Praegusel juhul põhjendusi esitatud ei ole.

21. Põhjendatud ei ole ka seda, miks vaide esitajale ei väljastata teavet tema enda kohta. Vaide esitaja on märkinud, et ta on rahul ka siis, kui kolmandate isikute andmed on kinni kaetud. Praegu on vaide esitaja soovinud oma andmetele ligipääsu avaliku teabe seaduse kaudu. AvTS § 39 kohaselt peab teabevaldaja võimaldama juurdepääsu tema valduses olevatele isikuandmetele isikuandmete kaitse üldmääruses või seaduses sätestatud aluse olemasolul AvTS-s sätestatud korras. Praegusel juhul on teabevaldaja jätnud täitmata kohustuse võimaldada iskul juurdepääs oma isikuandmetele.

22. Teabevaldaja on teabenõude vastuses vaide esitajale selgitanud, et *HMS § 37 lg-s 1 sätestatud dokumentidega tutvumise õigus ei ole absoluutne ning teabevaldajal on õigus ja kohustus piirata ka haldusmenetluses osaleva isiku juurdepääsuõigust haldusmenetluse dokumentidele ja toimikule (vt RKHKo 3-20-1265, p 21). HTM keeldub teabenõude täitmisest mh põhjusel, et käesoleval ajal on juurdepääsupiirangute kasuks rääkivad huvid (haldus- ja võimalike kriminaalmenetluste eesmärkide tagamine) oluliselt kaalukamad kui teabenõudja õigused ja huvid.*

23. Teabevaldaja tõlgendusega, et teabenõude täitmisel tuleb kaaluda osapoolte erinevaid huvisid, nõustuda ei saa. Riigikohus on eelviidatud lahendis silmas pidanud konkreetset olukorda ja seda, et haldusmenetluse osalisel ja teabenõudjal (igaühel avaliku teabe seaduse mõttes) võib olla õigus saada teavet erinevas mahus. Avaliku teabe seadus ei anna õigust saada teabele juurdepääs või seda piirata õigustatud huvi või muu sarnase kaalumise tagajärjel. Teabenõude peab lahendama AvTS-i sätete alusel. See tähendab, et teabenõude täitmisest saab keelduda ja teabele saab juurdepääsu piirata ainult seaduses sätestatud alustel, osapoolte huvid ei oma siin tähtsust.

24. Kuna teabevaldaja on keeldunud teabenõude täitmisest alustel, mis talle enam või üldse ei kohaldu (AvTS § 35 lg 1 p 1 ja 2; p 19 ja KrMS § 214) ning ei ole põhjendanud, miks teabele kogu ulatuses laienevad juurdepääsupiirangud AvTS § 35 lg 1 punktide 11 ja 12 alusel ning ei ole võimaldanud vaide esitajale juurdepääsu tema andmetele, **teen Haridus- ja Teadusministeeriumile täitmiseks kohustusliku ettekirjutuse vaadata XX 14.11.2023 teabenõue uuesti läbi, hinnata teabele kehtestatud juurdepääsupiirangute õiguspärasust, väljastada teave juurdepääsupiiranguteta osas ja teabe osas, mille**

väljastamisest keeldutakse, põhjendada keeldumist.

25. Vaide esitaja on soovinud ka Andmekaitse Inspektsiooni hinnangut sellele, et pidi teabenõudele vastust ootama 70 tööpäeva.

    Selgitan vaidemenetluse väliselt, et jättes viie tööpäeva jooksul teabenõudele vastamata või vastamise tähtaja pikendamisest teatamata, on teabevaldaja rikkunud avaliku teabe seaduse nõudeid – AvTS §-des 18, 19 ja 23 lõikes 3 määratud tähtaegu. Juhin vaide esitaja tähelepanu sellele, et isik, kelle avaliku teabe seadusest tulenevaid õigusi on rikutud, saab esitada vaide Andmekaitse Inspektsioonile või kaebuse halduskohtusse (AvTS § 46). Vaie tuleb esitada 30 päeva jooksul oma õiguste rikkumisest teadasaamisest (HMS § 75). Seega, kui viie tööpäeva jooksul teabenõudele vastust ei saa, saab selle vaidlustada. Praegusel juhul on teabenõudja valik olnud teabevaldaja täiendavate kirjadega survestamine, mitte kohese teabenõude täitmata jätmise vaidlustamine.

(allkirjastatud digitaalselt)
Sirje Biin
jurist
peadirektori volitusel